

ÁTLÓK (10.)

JUHÁSZ ERZSÉBET

– Uraim, én még ma írok neki – jelentette ki „asztaltársaságának” Fekete Endre ünnepélyes átszellemültséggel a Patócs-féle vendéglő egyik félreeső sarokasztalánál. Ám az is lehet, hogy e kijelentés nem is ott hangzott el ezúttal, hanem a VÁROSI KÖZKÖNYVTÁRBAN, ahol – akár valami szünni nem akaró korai őszi sötétedésben – Fekete Endre az elmúlt évtizedeket végigdarvadozta, s olykor fennhangon tárgyalta meg magamagával a leghalaszthatatlabb tennivalókat. Tehette. Olvasó csak elvétve tévedt ide be. Napi kettő-három, ha. Az Acsády kisasszonyok például, akik Fekete Endre bizonytalan megfigyelései szerint legalább hármásával olvashatják a könyveket, különben neki semmi szín alatt sem tűnhetne fel, hogy kerülnek-fordulnak, s máris a városi közkönyvtárban kötnek ki. Nincs kizárva azonban az sem, hogy az Acsády kisasszonyok nem is fordulnak elő túl gyakran Endre örök őszi sötétedésbe fordult „birodalmában”, csakhogy e barátságatlan hely *fura urának* világ iránti érdeklődése naponta többször is olyan fokú mélypontra szokott zuhanni, amikor bátran minősíthető egészen kihamvadtnak. Fekete Endre a nap bizonyos szakaiiban oly gyér érdeklődést képes kicsiholni magából az őt körülvevő világ iránt, hogy az bátran tekinthető egyenlőnek a nullával. Amelyik világ meg nincs körülötte, hanem, mondjuk, valahol messzi távol helyezkedik el – akár nem is lenne. Van vagy nincs – tökmindegy, annyit se oszt vagy szoroz, mint körme alatt a piszok. Sőt az is rendszeresen előfordul, hogy Fekete Endre, noha nem alszik, még sincs ébren, mit sem tud magáról. Világon van, és még sincs az „élők sorában”, vagy nincs az „élők sorában” és mégis világon van, egyszóval megtestesült fából vaskarika az egész ember. E hihetetlennek tűnő (lét)-állapothoz Fekete Endrét az alkoholfogyasztás szokta hozzásegíteni hol nagyobb hol kisebb hatékonysággal, de évtizedek óta szívós következetességgel.

A fentiekből több minden következik: például az, hogy megeshet: Acsády kisasszonyból csak egy van, mindössze ő látja ikreknek. Egyszer egyik, más-kor másik variáció helyességéről van meggyőződve, de ez a kérdés valójában

igen kevés helyet foglal el Fekete Endre egyébként sem agyonfoglalkoztatott elméjében. Sokkal fogasabb és aggasztóbb kérdés, hogy vajon melyik idő tart most, minthogy Fekete Endre tudatában rendre kibogozhatatlanul összekeverednek az emlékek majdnem beteljesülő balsorsának sötét sejtelmeivel, alig hagyva helyet annak tudomásul vételére, ami éppen folyamatban van. Melyik az, ami most van? Van itt valami? Semmi sehol soha. Mindig kezdetét veszi ugyan egy-egy nap, de vajon miről ismerné fel az ember, hogy melyikről is van szó. Ősz van vagy tél, hó általában csak elvétve, sár annál több. Baktat az ember a sötétben, betér a *Cufi*hoz egy lélekmelegítőre, vált egy-két szót Dora Balázssal, aztán együtt folytatják az utat, hisz úgyszólván egy helyen dolgoznak, mindketten a *főutcán*, épp egymásnak átellenben: Fekete Endre a VÁROSI KÖZKÖNYVTÁR-ban, Dora Balázs a CONCORDIA TEMETKEZÉSI VÁLLALAT-ban. Fekete Endre munkájáról nemigen lehet mást tudni, mint hogy különböző cédulák irkálásából tevődik össze, ami nyilván azt a célt szolgálja, hogy Fekete Endre el ne tévedjen a könyvespolcok rengetegében. Dora Balázs nem buta ember, még ha tanulatlan is, föléri ésszel, hogy nem lehet a könyveket csak úgy taláломra hol ide, hol oda rakosgatni, mert az isten se találja meg, amelyik egyszer elkeveredett. Lám, mennyivel egyszerűbb az ő dolga. Ha ő kiirányítja embereit a megrendelt koporsóval a halottas házhoz, akkor ott nem lehet az égadta világon semmi tévedés: a gyászhuszárok egész biztos az elhunytat rakják be a koporsóba, nem pedig valakit az élők sorából. Van azért egynémely hasonlóság is Fekete Endre és Dora Balázs dolga között. Némelyik temetés olyan regényes, hogy hetekig emlegetik a népek, ő meg akaratlanul is úgy kihúzza magát ott a bakon, és úgy *megadja a módját*, hogy a tarkóján érzi, amint a gyásznép elismerőleg összenéz a zsebkendők mögött: Érti a dolgát ez a Dora Balázs, hiába. De hát temetés mindig van, az emberek lassacskán elfelejtik azt is, amelyik regényesen szép volt, és azt is, amelyik nem volt oly regényesen szép. Így valahogy lehet ez a *regényekkel* is. Fekete Endréről mindenki tudja, hogy úgy ért az *regényekhez*, mint senki más. Dicsérik is a kezét, hogy eltalálta, Fekete úr, máskor is ilyet adjon. De hát ha jó egy regény, ha rossz, előbb-utóbb elfelejti azt az ember – mintha soha sem járt volna a kezében.

– Uraim, én még ma írok neki – jelentette ki „asztaltársaságának” Fekete Endre –, nem halogathatom tovább a dolgot. – De hogy életének valójában melyik szakaszában tette e *sorsdöntő* kijelentést, s hogy kik is képezték „asztaltársasága” tagjait, arra ő maga sem tudott volna megbízhatóan válaszolni. Lehet, hogy a Pataky-fürdő borostyánnal befuttatott teraszán történt valaha, *boldogult úrfikorában*, de az is lehet, hogy vagy húsz évvel később, a Patócs-féle vendéglő valamelyik kétes tisztaságú abroszára könyökölve, épp csak pislákolva már az elfogyasztott szesz bénító súlya alatt. De az sem lehetetlen, hogy mindezt fennhangon soha ki sem mondta Fekete

Endre. Csak az látszik bizonyosnak, hogy éjszaka volt. Éjszaka kint és belül, a lélek legfeketébb mélyén egyaránt. Az ilyet pedig nemigen lehetne valamiféle naptári időben elhelyezni. Régi igazság, noha nem mindenkinek adatik meg e világon megtapasztalnia, hogy némelyik éjszaka milyen feneketlen tud lenni. Isten a megmondhatója, mikor veszi egy-egy ilyen a kezdetét, s mikor ér véget, sőt az is megeshet, hogy az ember örökre benne marad, függetlenül attól, hogy a nap ott az égen fölvirrad-e még, vagy már az sem.

Dora Balázs élete során szükség szerint volt kútásó, napszámos vagy fuvaros, így némi változatosság is helyet kapott mindennapjaiban, mígnem bekövetkezett a végzetes, egész életét fejtetőre állító esemény: megismerkedett Reginával, jövődöbéli feleségével. Regina, mint aki isten tudja, milyen *nagy ágyrul való*, nem tűrhette, hogy Balázs ezentúl holmi piszkos munkát végezzen. Így került a CONCORDIA TEMETKEZÉSI VÁLLALAT-hoz mint a kisváros pompázatos gyászhintájának (gyász)kocsisa, s mint ilyen – Regina szerint – úgy festett, mint egy igazi festmény. Dora Balázs a maga részéről inkább úgy volt vele, mintha azzal, hogy ő hajtja végig a városon a gyászkocsit, maga a halál is elveszítette volna komolyságát, mintha nem is az e világhoz már csak formálisan tartozó utolsó utakat vezényelné, hanem ez az egész csak mozi vagy színház, egyszóval csak utánzata egy igazi gyászmenetnek, maga az igazi pedig úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Dora Balásznak nemegyszer támadt ott a bakon az az érzése, hogy olyanok ezek az *utolsó utak* – melyek akár egy láthatatlan háló, úgy szőtték keresztül-kasul az idők során a kisváros utcáit – mintha valaki elsikkasztotta volna belőlük a lényegét: magát a halált.

Évekkel később – mint akit áramütés ér – döbrent rá hirtelen Dora Balázs mindenek a magyarázatára, na de addig még sok víznek le kellett folynia a Dunán. Történt régen egy esemény, amely Dora Balázs életét egyszer s mindenkorra kisiklatta a kerékvágásból. Mindenki más csak nevetve emlegeti máig is, hogy került-fordult, egyszer csak megjött a Czégény. Mert olyan nem volt, hogy ha minduntalan el is ment, ne jött volna vágül is haza. Honnan ment volna el egyébként újra, hát nem igaz? Na de ez egyszer Czégény hazatérésének konkrét oka volt. Azért jött, hogy *tető alá hozzon* egy műkedvelő társulatot, amelynek *tevékenysége* abból állna, hogy előadja – helyben és a környéken – mi mást? – a János vitézt, Kacsóh Pongrác zenéjével természetesen. Mindez persze csakis ennek az istenverte Czégénynek lehetett az ötlete. Ő mászkált a legtöbbet erre-arra, s ha nem vak, hát csak észreveszi, hogy nincs a környéken falu vagy város, ahol ne a János vitéz lenne műsoron – legalábbis mióta ő, Czégény az esztét tudja –, ahogy beszámolt a helybeli népeknek, És Ő, mint igazi lokálpatrióta – jaj annak a *lokálnak* – jegyezte meg Sihter Tóni szégyenlősen maga elé mo-

tyogva – ahol Czégény a *patrióta* –, tehát Czégény semmiképp sem engedheti meg magának, hogy a kisváros továbbra is híján legyen egy olyan társulatnak, amely a János vitézt tekinti – minden kulturális űrt egy csapásra pótlólag – a küldetésének. Czégénynek arra is volt esze, hogy ne maga vállalkozzon az előadás megrendezésére, hanem ünnepélyesen – ahogy illik – fölkérje Kadvány Béla rendező urat, hogy vállalná e nemes feladatot magára. Kadvány úr ellen nem is lehetett még Dora Baláznak se kifogása, oly ártatlan ember volt az világ életében, hogy a rossz nyelvek szerint nem létezett kerek e világon olyan *darab*, amelynek megrendezésével akár csak meggyanúsíthatták volna is. Egyszóval a jó isten a megmondhatója, minek alapján nevezték rendező úrnak. Dora Balázs egy kicsit mégis gyanakodott: hátha mégis elkövette valaha. Merthogy olyan furcsa az egész ember, mint aki nem is hús-vérből való, hanem a gipsz, a naftalin és valamely messzire elillatozó kölnivíz keverékéből lenne összeállítva.

Kadvány úr mindjárt tudta, hogy Iluska szerepét csak Rackó Ilusra lehet rábízni. Mindez híven tükrözte nemcsak szakmai felkészültségét, hanem plátói lelkületét is. Kadvány úr ugyanis nem győzte eleget hangsúlyozni, hogy csak valamely *légiesen könnyed* leányzó jöhet számításba. Márpedig ami Rackó Ilust illeti, deréktől fölfelé elég *légies* volt, na de deréktől lefelé! Ha csak mozdult egyet, mindene valósággal rengett és csattogott. Nincs kizárva azonban, hogy a rendező úr Rackó Ilus derékig érő hullámos szőke hajára értette a légiességet – ami talán valóban eleget is tett a szóban forgó követelménynek. A furcsa az egészben csak az volt, hogy próbák idején Kadvány úr alig tudta elvonni tekintetét a primadonna testének légiesnek kevésbé nevezhető fertályáról. Dora Balázs figyelmét azonban nem sokáig köthették le ezek az apróságok, mert amikor már a bolond is tudta, végre az ő fülébe is eljutott a hír, hogy Czégény szemet vetett az ő Reginájára. Ezért volt hát, hogy Regina lett a francia királykisasszony Tóth Béla oldalán, aki a maga kétszázhusz kilogrammjával testesítette meg (kiadós alaposággal) a francia királyt. Még csak ez hiányzott! – sóhajtott mélyeket Dora Balázs, amint utolsó útjukra kormányozta a kisváros halottait sorra a cikornyás gyászhintón – ez még képes lesz bennemaradni a *darabban*. Arra azonban álmában sem számított, hogy rá nézve sokkal súlyosabb következményekkel jár az, hogy Regina bizony nem maradt benne a *darabban*, hanem egykettőre kilépett onnan, hogy belépjen (az istenverte, elátkozott) Czégény életébe. Hallani sem akarva többet arról, hogy holmiféle *írás*hoz tartsa magát, amelyik szerint ő (állítólag!) Dora Balázs hites felesége volna, mély meggyőződéssel aziránt, hogy ő nem írás, hanem asszony, s csakis ehhez igazodhat az életben.

Eljött a nagy esemény, az előadás napja is. Már napokkal előbb tele volt a *főutca* plakáttal. Hogy JÁNOS VITÉZ, meg a szereplők nevei sorban.

Lehet, hogy mindössze két-három plakát volt kiragasztva az egész kisvárosban, de Dora Balázs mindenhol csak a Regina nevét látta kiírva. Piros tintával volt írva az egész, mint az igazi szerelmes levelek. S Dora Baláznak kínjában folyton-folyvást piros tintával rajzolt *áttört szív* jutott az eszébe gyerekkorából. És nagy szégyenletében és fájdalomban úgy érezte, az ő szíve is, mintha piros tintával rajzolták volna, át van egy hegyes nyállal döfve, és vérzik, szakasztott úgy, mint azokon a csúfondáros gyerekkori rajzokon. No de a lényeg mégiscsak az, hogy ezzel az istenverte Czégennyel világgá ment az ő felesége, amikor a társulat *vendégszereplő körútra* indult. Egy-két héten belül azonban kettejük kivételével a szétzüllött színtársulat tagjai sorra hazaszállingóztak mind, élükön a kétszázhusz kilogrammos Tóth Bélával, aki a rossz nyelvek szerint csak a legközelebbi kukoricásig jutott el, minthogy semmi szín alatt sem lett volna képes egy tapodtat se tovább menni. Tekintélyes testsúlya ellenére ugyanis oly apró talpakkal rendelkezett, mint egy ötéves gyerek. Igaz, széltiben-hosszában ugyanakkorával, na de akkor is! Amit nem lehet, nem lehet. Meg is próbálta szépszerével szóba hozni Dora Balázs előtt, hogy könnyű volt a Reginának világgá menni, s közben zavartan tekingetett maga elé, arra gondolván, hogy ha Regina fürge lábait éppúgy lábnak kell nevezni, mint az övét, akkor itt valami súlyos tévedésről, *fatális* félreértésről lehet szó, amely aligha csupán *helyi jellegű*, hanem kiterjed, úgy, ahogy van, az egész világra.

Fatális félreértés vagy sem, Dora Balázs az egész világra haragudott. Csak asztaltársai a Patócs-féle vendéglőben képeztek kivételt: Fekete Endre és Sihter Tóni. Ezekért a *mélyérvésű* és *művelt* úriemberekért az egész világgal is megverekedett volna. A baj csak abból adódott, hogy ezek (önmagukon kívül) senkinek, még a légynek se ártottak soha. Így aztán nem lehetett miért megverekedni értük. Olykor előfordult, hogy Kadvány Béla is társult az asztaltársasághoz. Mióta a *János vitéz* rendezőjeként oly csúfos kudarcot vallott a társulattal, Kadvány Béla méginkább úgy hatott, mintha gipszből csinálta volna valaki rosszkedvében. Holtmereven ült, s az embernek minduntalan az volt az érzése, hogy ha akár egy ujjal is hozzá talál érni, Kadvány menten lezuhan a székről, és nem marad belőle más, mint fullasztó fehér por és némi gipsztörmelék az asztal alatt. Meg is lehet érteni. Ha valakit ekkora kudarc ér, mint Kadványt, hogy minden maradék illúziójával leszámolva kénytelen rádöbbenni: a világ még egyetlen *darab* erejéig sem megrendezhető, akkor nekünk valójában az égvilágon semmi valamirevaló dolgunk itt, legfeljebb megülhetünk itt-ott, míg egy kiadós huzat le nem ver bennünket, mint rozoga konyhakredencről érdektelen gipszfigurát egy oktalan kézmozdulat.

– Én még ma írok neki – döntötte el Fekete Endre, amint kikanyarodtak egy kora tavaszi délután Csernetits Lajos gőz-, kád- és strandfürdőjéből,

ahová évek óta rendszeresen eljárógtak Sihter Tónival. Az álluk sem pelyhedzett még, amikor először eljöttek ide, mert a bolond Ocsenás bebeszélte nekik, hogy itt csupa meztelen nőt látni, csak leskelődni kell a lukakon és réseken. Idővel azonban rá kellett jönniük, hogy a bolond Ocsenás a bolondját járatta velük. Sehol se lehetett meztelen nőt látni a gőzfürdőben, még felöltözöttet is ritkán. Annyi haszon mégis volt a dologból, hogy Fekete Endre és Sihter Tóni életre szóló barátságot kötöttek. S ahogy együtt üldögéltek a Patócs-féle vendéglő megszokott sarokasztalánál, éppúgy hattottak, mintha e kamaszkori gőzfürdőzések csak a minap szakadtak volna – ideiglenesen – félbe, s ők ketten az idő folyásában előállott váratlan katasztrófa folytán, amely csak valamiféle időrengés lehetett, mi más? – egy csapásra öregedtek meg, pillanatok alatt vészelték át évtizedeket, egy csapásra roskadtak és öszültek meg. Egyhuszonnégy óra leforgása alatt aszalódott össze fiatal testük, s roncsolta szét agyukat, szívüket, gyomrukat és májukat a méreg idő és az alkohol. Bizonyos pillanatokban mintha két nyerítő suhanc volnának még mindig, abból az időből, amikor mindketten egyszerre és életre szóló érvénnyel szerettek bele Énekes Krisztinába, akivel megint csak a bolond Ocsenás beszélte tele a fejüket. Ő beszélt nekik arról is, hogy Énekes Krisztinának oly selymes a haja, mint az angyaloké, s bármikor felbukkanhat ebben a kisvárosban is. Hisz mióta világ a világ, mindig itt bolyong és bujdokol valahol, álmaink illékony ösvényein éppoly otthonosan, mint a *nagykert* évszázados hársfái alatt vasárnap délutánonként vagy nyaranta a Pataky-fürdőben, télen sebes ródlin a Bodrog-téglagyár mögötti dombról leereszkedőben. Egyszóval bárhol bármikor. Kettőjük közül Sihter Tóni volt a zárkózottabb és bátortalanabb. Amint rádöbent, hogy barátja is éppúgy szerelmes Énekes Krisztinába, mint ő, azon nyomban visszahúzódott. S úgy kezdett viselkedni, mint aki csak a barátjának segít örökösen keresni Énekes Krisztinát, vágyakozni tüneményes lényé után, várakozni rá földöntúli türelemmel és kitartással zabolázva meg a türelmetlenséget. És ő csak segít álmodni róla, álmodni mindig újra meg újra meg újra. Mintha nem is tettek volna évtizedeken át mást, így múlt el fejük felett az idő. S ők alatta, lélekben mindenkorra beszorulva abba, amit valaha a bolond Ocsenás, s ők a Csernetits-féle gőzfürdőbe menet és onnan jövet minduntalan már csak Róla.

– Uraim, én még ma megírom neki – jelentette ki Fekete Endre a Patócs-féle vendéglő egy félreeső asztalánál Sihter Tóninak és Dopra Baláznak, csak a jó isten a megmondhatója, hanyadszor. És Sihter Tóninak – ugyan csak a jó isten a megmondhatója, hanyadszor – az ötlött az eszébe, hogy valójában nem is lehet tudni, kettőjük közül melyikük is van most áldásos révületben önmagán kívül, s melyikük ésnél (ez a kettő az ő esetükben különben sem jelent túl drasztikus különbséget). Neki ilyenkor mégis arra

kell godnolnia, hogy szegény Endre. Nem elég, hogy nem emlékszik az elmúlt harminc esztendőre, de már arra sem, hogy ők – hacsak Sihter Tóni úgyszintén elég rozoga emlékezete nem csal – soha, de soha az életben nem találkoztak Énekes Krisztinával. És az látszik a legvalószínűbbnek immáron, hogy a bolond Ocsenás valóban csak a bolondját járatta velük valaha, mert Énekes Krisztina soha nem is létezett. De a legjobb esetben sem lehet szó másról, mint hogy amikor tüneményes alakja végre-valahára felbukkant, akkor ők épp háttal álltak vagy ültek. Esetleg épp akkor vágta neki az ellenkező iránynak.

Annyi biztos, Endre meg ő hajdanán téves iránynak vágta neki. Ahhoz képest, ahogy az ő lábuk alatt inog a talaj, az egy helyben topogás valószínűs megváltásnak számít. Fekete Endre és ő egyvégtében csak csuszkorálnak, süppednek és dülöngélnek. Olyanok, mint valami kétszólamú, abba-hagyhatatlan csuklás. Csak szegény Dora Balázs veszi komolyan őket. És még ő akart műépítész lenni, Endre meg író! Amikor még azt a bizonyos levelet sem lenne képes soha megírni, még ha létezne is Énekes Krisztina, és csodálatosan intuitív lényével várna is, számítana rá okvetlenül, sőt nem tekintené életnek az életet, ha az a bizonyos levél Fekete Endrétől most már mielőbb, sőt most már minden további halogatás nélkül meg nem érkezik végre. Istenem, és micsoda dőreség volt valaha is azt képzelni, hogy a dülöngélésnek, süppedésnek és csuszkorálásnak ebből az ingatag látószögéből tervezhető egyáltalán e világra otthon, ahová háza lehetne találni.

Sihter Tóninak (akárcsak Fekete Endrének) édeskeves maradt meg az emlékezetében az elmúlt harminc évről, amióta abbamaradtak a Csernetits Lajos gőzfürdőjébe vezető útjaik. Mégis számtalanszor támad az az érzése manapság is, hogy épp most vannak újfent indulóban, hisz nem is történt semmi, az a harmincévnyi idő üresben futott le, érvénytelen tehát, s ők épp útban vannak Énekes Krisztina felé. A gőzfürdő előtti évszázados platán mögül mintha most villant volna ki épp karcsú és sugaras alakja. De *ne adj isten*, hogy képesek lennének egy kicsit szaporábban szedni a lábukat. Hol Endre bicsaklik meg, hol ő. Pedig már harminc éve kutyagolnak egyfolytában, hogy odaérjenek a gőzfürdőbe, ahol Énekes Krisztina pillanatokon belül az utolsó lenge ruhadarabot is leoldja magáról. Sihter Tóni teljes bizonyossággal csak arra emlékszik – pedig ez a legkínosabb és legszegényteljesebb momentuma életének –, hogy többé-kevésbé egyfolytában sajnálta önmagát. Ha maradék önérzete meg nem gátolja, egyvégtében zokogott volna szívettpőőn, amiért ennyire nem vitte semmire az életben. Mert mintha mindig ott állna vele szemközt szigorúan és fürkészően az a másik, aki nem hisz neki. Aki elől porig alázottan kell félrefordítania égő tekintetét, és szégyenkeznie izzón és abba-hagyhatatlanul mindazért, hogy nem történt vele más, mint harmincévnyi üldögelés félreeső asztaloknál a ritka

e világi egyetértés és összhang jegyében Fekete Endrével, a VÁROSI KÖZKÖNYVTÁR elgémberedett agyú, írás- és olvasásfelejtett könyvtárosával és Dora Balázssal, aki a könyvtárnak vizavi a CONCORDIA TEMETKEZÉSI VÁLLALAT-ban van alkalmazásban.

Dora Balázs már legalább egy éve volt a CONCORDIA gyászhintájának (halál)parádés kocsisa, de soha eszébe sem jutott azon töprengni, mit is jelenthet, hogy CONCORDIA. S ez valahogy így is volt rendjén. A halál is érthetetlen, ép ésszel felfoghatatlan. Csak jóval azután, hogy Regina világga ment, jutott tudomására Fekete Endre és Sihter Tóni jóvoltából, akik igen nagy előszeretettel hozták szóba, micsoda *fatalis* félreértés történik – mióta világ a világ – e világon, hogy az egyetértés, az összhang (már-mint az igazi concordia, amelyik nem temetkezési vállalat) nem adatik meg az e világi létben, hanem marad mindörökre függőben, mint szikrányi maradék remény, túlvilágra áttestált esély.

Igen, néhány éven belül minderről Dora Balázs is megbizonyosodhatott. Történt ugyanis, hogy Czégény, az istenverte, újra hazajött. De ezúttal nem gyalog érkezett, sőt egyáltalán nem is szárazföldi úton, hanem a levegőből. Repülőgépen. Dora Balázs mindezt nem látta a saját szemével, de széltiben-hosszában erről beszéltek az emberek. Akadt azért olyan is, aki csak becsmérően legyintett, ha valaki repülőt emlegetett, merthogy állítólag Czégény igenis szárazföldi úton érkezett, méghozzá egy istentelenül csattogó cséplőgépen a szántóföldek felől. Mindennek azonban – sajnos – nem lehetet utánajárni, mert Czégény, alighogy megérkezett, még azonmód lángoló fénycsóvává válva elégett, oly hirtelenséggel, mint maga a tüzes istennyila. Így aztán az is örök titok maradt, hogy vajon Czégény egymaga égett-e hamuvá, vagy Reginával együtt – hisz végérvényesen nyomtalanná lett Czégény, repülő- vagy cséplőgép egyaránt, s Regina sem mutatkozott soha többé ezen a vidéken. De Dora Balázs pontosan tudta: Czégény nem egyedül érkezett haza. Érezte annak alapján, ahogy végre megnyugodott zaklatott, háborgó lelke. Ahogy ettől kezdve Reginára gondolt. (Hisz eddig is folyton rá gondolt ő, csakhogy csupa haraggal és keserűséggel.) Most egyszeriben minden elrendeződött szívében. Csupa egyetértés és összhang költözött Regina iránti szerelmébe. Csakis arról lehet szó, hogy a volt felesége átkerült a túlvilágra. Mert ő – a vak is látja –, amióta Regina elment, már úgyis fél lábbal a sírban. Az a kicsi pedig, ami meg még itt marasztja, csak arra van, hogy eleven tanúbizonyosság lehessen rá: az igazi concordia csak a túlvilágon létezik.

Czégény lángcsóvává válása mindenkit megrendített a kisvárosban. Voltak, akik Reginát okolták az egészért, mondván, hogy csakis a túl erős s már elviselhetetlen szerelmi lobogás okozhatta, hogy mindkettőjüknek lángcsóvává kellett válniuk. Az igazi szerelem nem e világra való élmény,

nem is lehet tartósan elviselni. Az igazi szerelem vagy maga perzselődik fel itt, vagy felperzseli azt, aki belekeveredett. Sihter Tónira is mély hatást gyakoroltak e fura, megfajthetetlen s biztos érvénnyel egyszerűen kinyomozhatatlan események. A késő éjszaka óráiban egyre jobban eluralkodott rajta a meggyőződés: Regina nem más, mint a tüneményes Énekes Krisztina földi mása, az ő e világi alakja lobogott át általa a túlvilági *concordiába*. S ekkor egyszeriben – emberemlékezet óta nem tapasztalt hevességgel – ugrott talpra: – Balázs, indulunk. Állítsd elő a hintót, fogd be a lovakat! – S amikor Dora Balázs előállt, Sihter Tóni, apró természetéhez képest emberfeletti erővel ölébe kapva Fekete Endre elgémberedett testét – Endre a szaporra kortyintások révén már megint nem tartózkodott az „élők sorában” – belendítette a hintóba, barátsága felől biztosítandó fülébe súgva még: – amit meg akarsz írni, azt most már majd odaát, ahol az egyetértés és összhang. – Aztán fölkapott Dora Balázs mellé a bakra. Istenem, át se öltözködtem, villant át az agyán. De hát nincs halogatni való idő. S ahogy a patkók lassú és ünnepélyes kopogását hallgatta a kisváros kockakövein, meghatottan gondolt arra a láthatatlan hálóra, mely ezekből az *utolsó utakból* szövődött lassacskán, az idők során, s erre a hajszálvékony újabb szátra is, mely épp most van szövődőben, miközben ők hárman útban immár az igazi *concordia* felé, amely nem temetkezési vállalat.

